

Az IFLA stratégiai célkitűzései – hazai és nemzetközi könyvtári párhuzamok

Könyvtár és más

„Napjainkban a könyvtárak – társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi problémákból fakadó – alkalmazkodóképességének, szerepbővülésének fokozása a legnagyobb kihívás. A könyvtár a közösség iránt elkötelezett intézményként élénk és kiterjedt kapcsolatot ápol kormányzati és más szervezetekkel, életünk megannyi szereplőjével, és jelentősen túlhaladja klasszikus dokumentum- és információszolgáltató küldetését. A könyvtár – mint multifunkciós intézmény – vitathatatlanul paradigmaváltáson ment keresztül az információs társadalom korában. Célrendszere komplex feladatkörű és mozgalmas, az állampolgárok minden rétegével napi kapcsolatban áll, az emberekkel „együtt lélegző” közintézmény”¹ – állapítottuk meg az Amerikai Könyvtári Egyesület (American Library Association = ALA) 2014-es jelentését² értékelve korábbi tanulmányunkban.

A fenti gondolatokat ma, 2016 őszén is egyértelműen megerősíthetjük. A könyvtár tradicionálisan értéket közvetít, eligazít az információk tömkelegében, vagy akár információhiány esetén siet segítségünkre. A könyvtár kipróbált, évezredes kultúra- és tudásközvetítő intézmény. De hol vannak már a láncos könyvek és azok a gyűjtemények, ahol a légy zümmögését is hallani? A mai könyvtárakban enni-inni, relaxálni, kutyát simogatni vagy táncolni (1. ábra) is lehet. Napjaink könyvtára nem „csak” a dokumentumok őrzője, információszolgáltató intézmény, hanem pezsgő közösségi tér, rendezvényektől nyüzsgő tudásvár és szociális bázis. A könyvtár küzd a társadalmi egyenlőtlenségek mérsékléséért, annak érdekében, hogy az ismeretek mindenkihez eljussanak. A könyvtár – elektronikus szolgáltatásai, katalógusai és teljes szövegű állományai révén – 0-tól 24 óráig a használók rendelkezésére áll virtuálisan és esetenként fizikailag is. A könyvtár nem kizárólag a négy fal között létezik, strandon vagy buszon, hajón vagy tevéen egyaránt. A könyvtár elősegíti a fenntarthatóságot, az esélyegyenlőséget, a társadalmi kohéziót. A könyvtári fejlesztések felelősei számára épp ezért létkérdés a *környezeti tényezőket* szünet nélkül monitorozni, azok hatásaival számolni, ellenkező esetben a szektor minden tekintetben – legfőképp persze a közművelődés, illetve a kultúra rendszerében – súlyos versenyhátrányba kerülhet.

¹ Kiszl Péter: Könyvtárak a közösségért – New Yorkban. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 61. évf. 2014. 9. sz. 315. p. http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=5941&issue_id=563

² The State of America's Libraries Report 2014. A report from American Librarian Association. = American Libraries. Special issue. 81 p. <http://www.americanlibrariesmagazine.org/issue/state-americas-libraries-2014> (2016. október 25.)

1. ábra. Tangóest az ELTE Egyetemi Könyvtár dísztermében³

Könyvtárak és stratégia

A könyvtárak világa tehát gyökeresen átalakult, az új elvárások új szolgáltatásokat igényelnek.⁴ Mindez nem valósítható meg átgondolt, a szakmai szervezetektől az állami ágazati irányításig, majd az intézmények szintjéig terjedő *stratégiai tervezés* nélkül. Tanulmányunkban a legjelentősebb nemzetközi könyvtári ernyőszervezet,⁵ az *IFLA* (International Federation of Library Associations and

³ Forrás: <https://www.facebook.com/ELTEkonyvtar> (Isabella León bejegyzése alapján, 2016. augusztus 27.)

⁴ A dolgozatnak nem célja a könyvtár elnevezésről és kapcsolódó szakmai álláspontokról értekezni, bár a terminológia nem közvetíti teljes mértékben az intézményhálózat jelentősen kiszélesedett szerepét, azonban továbbra is ennek alkalmazását tartjuk kívánatosnak. Nyomós érvként hozhatjuk, hogy jobb megnevezést még nem sikerült megalkotni, s az egész világon, a társadalom minden rétege tradicionálisan ismeri, egyértelműen képes beazonosítani a megjelölés mögötti közgyűjteményi alapszolgáltatásokat. A gyakorlatban leginkább elterjedt kiegészítés az intézménynevekben a könyvtár mellé feltüntetett információs központ. Két hazai példa: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár, Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ. Ennek analógiájára vö.: Koltay Tibor – Prókai Margit: Terminológiai változások a XX–XXI. századi könyvtártudományban. = Magyar Terminológia, 3. évf. 2010. 2. sz. 269–283. p.

⁵ „The International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) is the leading international body representing the interests of library and information services and their users. IFLA is an independent, non-governmental, not-for-profit organization with over 1300 members in nearly 140 countries. We work to improve access to information and cultural heritage resources for the global community in this rapidly changing digital and print environment. Our key initiatives include access to digital content, international leadership, outreach, cultural heritage, and multilingualism. In our professional programmes we build the capacity of our members, and set the professional agenda

Institutions = Könyvtári Egyesületek és Szervezetek Nemzetközi Szövetsége) *célkitűzéseit és kapcsolódó dokumentumait* elemezzük – terjedelmi korlátok miatt erőteljesen válogatva, a főbb elemeket kiemelve – a *hazai adaptáció* elősegítésének szándékával. Mielőtt azonban erre rátérnénk, szükséges röviden meghatározni a stratégiai tervezés⁶ kapcsán mindenképpen továbbgondolásra javasolt, akár önálló dolgozatok témájául is szolgáló sarokpontokat:

- a) Önvizsgálat: hogyan definiáljuk ma a (modern) könyvtárat? Könyvtári dokumentumok tervszerűen gyarapított (és apasztott), rendezett és feltárt, megőrzésre és használatra szánt gyűjteménye – a mindannyiunk által jól ismert definíció már csak az alapfunkciót jelöli ki.⁷ Ezzel párhuzamosan érdemes azt is számításba venni, hogy az infokommunikációs fejlődés egyszerre lehetőség és kihívás⁸ a bibliotékák számára.
- b) „Csak a változás állandó”⁹ – környezeti tényezőkhöz és prognózisokhoz, ágazati stratégiákhoz való állandó igazodás.
- c) Célok kijelölése a realitások (és források) mentén.
- d) Naprakész szakértelem, élethosszig tartó tanulás.¹⁰
- e) Rendelkezésre állás a nap 24 órájában, a hét 7 napján, mindenki számára hozzáférhetően.
- f) További jellemzők a teljesség igénye nélkül: proaktivitás, folyamatos alkalmazkodás és innováció, kommunikáció és együttműködés, jó gyakorlatok követése, rendszerszemlélet és feladatmegosztás, differenciálódás, visszacsatolás és korrekció stb.

A következőkben – orientáló jelleggel – felsoroljuk azokat az IFLA-hoz kötődő kiindulópontokat (dokumentumokat és internetes forrásokat), melyek tanulmányozása segítheti szakmai fejlődésünket.

through development of guidelines, standards, publications and events around the world. IFLA's status as the global organisation for library and information services ensures that our voice is represented through formal relations with the UN and other organisations.” Forrás: IFLA Trend Report 2016 Update 2. p. <http://trends.ifla.org/files/trends/assets/trend-report-2016-update.pdf> (2016. október 25.)

⁶ A stratégiai tervezés jelentőségére találóan rámutat az IFLA Trend Report 2016 Update mottója is: „*It is far better to foresee even without certainty than not to foresee at all.*” (Jules Henri Poincaré, *The Foundations of Science*, 1913.)

⁷ A modern (köz)könyvtár alapfunkciót a következőkben határozhatjuk meg: (1) dokumentumközpontú, ingyenes alapszolgáltatások; (2) (jelentős) hozzáadott értékkel bíró, információközpontú szolgáltatások; (3) kulturális örökség megőrzése, átörökítése, archiválása; (4) közösségi tér; (5) szociális szerep; (6) kiegészítő szolgáltatások. Ld.: Kiszl Péter: i. m. 316. p.

⁸ Gondoljunk csak például a Google és a közösségi alkalmazások térhódítására a mindennapi informálódásban, vagy az elektronikus dokumentumok sokszínű előfordulásából, változásából és egyéb jellemzőiből származó archiválási, feltárási problémákra, de leginkább az információbőség vs. információinség kérdéskörére, illetve a mennyiség – minőség – időtényező összefüggéseire.

⁹ Herakleitosznak tulajdonított bölcsesség.

¹⁰ Az oktatás („good education”) világszerte kiemelt jelentőségét támasztja alá toronymagas elso bbségével: MY World Analytics. United Nations: <http://data.myworld2015.org> (2016. október 25.)

Hol tart a világ 25 év múlva?

Ian Goldin, az Oxfordi Egyetem professzora¹¹ 2016 májusában, az EBRD (European Bank for Reconstruction and Development = Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank) londoni konferenciáján¹² meghatározta azokat a *globális trendeket*, melyek az elkövetkezendő negyedszázadban befolyással lesznek az emberiségre, ezáltal a könyvtárakra is:

- a) A Földön 9,5 milliárd ember fog élni. Táplálásuk megoldható lesz, de az élelmiszerek összehasonlító áron a maiaknak a kétszeresébe kerülnek.
- b) A globális GDP 80%-a már a szolgáltatásokból származik.
- c) A világgazdaság 2/3-át a ma fejlődőnek nevezett országok összterméke adja.
- d) 3,5 milliárd középosztálybeli él majd a Földön, a legtöbben közülük Ázsiában.
- e) Az USA vezető szerepe a fogyasztásban teljesen visszaszorul.
- f) Kína, India, Amerika és Oroszország jelenlegi felsőoktatási kapacitásai – elsősorban demográfiai okok miatt – kihasználatlanok lesznek.
- g) Sok, korábban szűkösnek kikiáltott nyersanyagkészlet kapcsán derül ki, hogy még komoly tartalékok vannak, de a nem megújuló energiaforrások felhasználásának korlátozása a világpolitika legfontosabb feladatává válik.
- h) Katasztrófához vezethet, ha nem csökkentjük a károsanyag-kibocsátást és a globális felmelegedést.
- i) A leggyakoribb halálozási ok a levegőszennyezettséggel függ majd össze.¹³

IFLA trendek 2013 és 2016

Hosszas szakértői konzultációk eredményeképpen az IFLA 2013-ban, a Szingapúrban tartott éves világkongresszusán¹⁴ tette közzé az információs környezetet a jövőben várhatóan befolyásoló öt legfontosabb, általános érvényű tényezőt, illetve az e köré szervezett, nemzetközi könyvtárszakmai kommunikációra sarkalló honlapját.¹⁵

1. *Az információ-hozzáférés trendje:* Az új technológiák egyszerre kiterjesztik, ugyanakkor korlátozzák is az információhoz való hozzáférést.
2. *Az oktatás változásának trendje:* Az online oktatás demokratizálja és fellazítja a hagyományos képzési formákat.

¹¹ Prof. Ian Goldin, Oxford Martin School, University of Oxford: <http://www.oxfordmartin.ox.ac.uk/people/1> (2016. október 25.)

¹² European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) Annual Meeting and Business Forum 11–12 May 2016, London: <https://am2016.ebrd.com>. Az előadás megtekinthető: <https://www.youtube.com/watch?v=dvUWIwfSCBQ> (2016. október 25.)

¹³ Brückner Gergely: Szép új világ. = Figyelő, 59. évf. 2016. 30. sz. 59–62. p.

¹⁴ IFLA World Library and Information Congress. 79th IFLA General Conference and Assembly. 17–23 August 2013, Singapore: <http://www.ifla.org/past-wlic/2013/ifla79.htm> (2016. október 25.)

¹⁵ IFLA Trend Report: <http://trends.ifla.org> (2016. október 25.)

3. *A magánéleti adatokhoz kapcsolódó trend:* A magánélet és az adatvédelem határai újradefiniálódnak.
4. *A civil szférát erősítő trend:* A világháló segítségével új közösségek alakulnak, akik egyre nagyobb szerephez jutnak.
5. *A technológiai fejlődéssel összefüggő trend:* Az új technológiák átalakítják a globális információs gazdaságot és az emberek mindennapi életét.¹⁶

A 14 nyelvre lefordított, a világ 30 országában, több mint 60 szakmai rendezvény keretében megvitatott *trendjelentés* és a kapcsolódó bibliográfia aktualizálására 2016-ban került sor.¹⁷ Ebből az európai szakembereket foglalkoztató kulcskérdések az alábbiak:

- a) Új kihívások a szerzői jog, a tartalomhoz való hozzáférés és az e-kölcsönzés terén.
- b) A magánélet megsértése az ellenőrzés eszköze vagy a felhatalmazás forrása?
- c) Hogyan szüntethető meg a könyvtárosok közötti képzettségi különbség?
- d) A könyvtárak stratégiai együttműködésének erősítése.
- e) A könyvtári szolgáltatások alapelvei, digitális lehetőségek és a felhasználói igények meghallgatása.

IFLA stratégia 2016–2021

Az IFLA legújabb, öt évre szóló stratégiai programját¹⁸ 2015 decemberére alkotta meg a Barátné Hajdu Ágnes, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE), az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar (ELTE BTK) Könyvtár- és Információtudományi Intézet Könyvtártudományi Tanszék vezetője, az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI) Könyvtári Akkreditációs Szakbizottság elnöke személyében magyar kollégát is magában foglaló igazgatótanács.¹⁹ A magas színvonalú könyvtári és információs szolgáltatások egyenlő esélyeket biztosító, ezáltal a társadalmi, kulturális és gazdasági növekedést elősegítő *négy nemzetközi stratégiai iránya*, valamint az ezekhez kapcsolódó, két-évente felülvizsgálendő kezdeményezések (cselekvési programok):

¹⁶ Részletesebben ld.: Dippold Péter: *Trendek az európai könyvtárügyben.* = Könyvtári Figyelő, 24. évf. 2014. 1. sz. 71–72. p. http://epa.oszk.hu/00100/00143/00090/pdf/EPA00143_konyvtari_figyelo_2014_1_071-112.pdf; és Sipilä, Sinikka: *A könyvtárak és az átalakulás* (Libraries and Transformation) című, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete megalakulásának 80. évfordulója alkalmából szervezett konferencián, 2015. november 25-én, az Eötvös Loránd Tudományegyetemen elhangzott előadásának magyar nyelvű összefoglalója (készítette: Dávid Boglárka). <http://docplayer.hu/17806010-2015-november-25-sinikka-sipila-a-konyvtarak-es-atalakulas-libraries-and-transformation-1.html> (2016. október 25.)

¹⁷ IFLA Trend Report 2016 Update: <http://trends.ifla.org/update-2016> (2016. október 25.)

¹⁸ IFLA Strategic Plan 2016–2021. Endorsed by the IFLA Governing Board. December 2015. <http://www.ifla.org/files/assets/hq/gb/strategic-plan/2016-2021.pdf> (2016. október 25.)

¹⁹ IFLA 2015–2017 Governing Board: <http://www.ifla.org/governing-board> (2016. október 25.)

1. Könyvtár nélkül nincs társadalom
 - 1.1. Az olvasás és a műveltség – mint az aktív társadalmi részvétel alapvető követelményeinek – támogatása az információhoz való hozzáférés biztosításával bármilyen formában.
 - 1.2. A könyvtárak beillesztése a nemzetközi szervezetek programjába.
 - 1.3. Politikai és akcióterv építése az IFLA trendjelentésére.
 - 1.4. Az IFLA irányelveinek folyamatos fejlesztése annak érdekében, hogy a könyvtárak a közösségek számára megfelelő szolgáltatást nyújthassanak.

2. Információ és tudás méltányosan mindenkinek és mindenkitől
 - 2.1. Hosszú távú, fenntartható információs környezet definiálása.
 - 2.2. Igazságos szerzői jogi keret szorgalmazása.
 - 2.3. Az internetszabályozás jövőjének befolyásolása.

3. Kulturális örökség komplex megőrzése
 - 3.1. A Megőrző és Állományvédelmi Központok (Preservation and Conservation Centres = PACs)²⁰ hálózatának kialakítása a könyvtári kulturális örökség globális szintű átörökítéséhez.
 - 3.2. Szabványok kidolgozása a gyűjteményekért és a tartalom változatos formáiban történő megőrzéséért.
 - 3.3. A könyvtárak kulturális örökségének védelme a katasztrófák kockázatának csökkentésével.

4. Könyvtárak főszerepben a nemzetközi, regionális és globális szintereken (érdekképviselő)
 - 4.1. A könyvtárak szerepének támogatása az ENSZ (Egyesült Nemzetek Szervezete = United Nations, UN)²¹ 2030 Fenntartható Fejlődési Keretrendszerben.
 - 4.2. A Nemzetközi Érdekvédelmi Program (International Advocacy Programme = IAP)²² fejlesztése.
 - 4.3. Vezetői program fellendítése.
 - 4.4. Az Erős Könyvtári Egyesületek Építése Program (Building Strong Library Associations = BSLA)²³ kiterjesztése.
 - 4.5. Az IFLA megerősítése a regionális és ágazati kapacitás, valamint részvétel kiépítésével.

²⁰ IFLA Strategic Programme on Preservation and Conservation (PAC): <http://www.ifla.org/pac> (2016. október 25.)

²¹ United Nations (UN): <http://www.un.org> (2016. október 25.)

²² IFLA International Advocacy Programme: <http://www.ifla.org/node/10092> (2016. október 25.)

²³ IFLA Building Strong Library Associations: <http://www.ifla.org/bsla> (2016. október 25.)

Az ENSZ és az IFLA Lyoni nyilatkozata

Az IFLA *lyoni világtalálkozásán*, 2014. augusztus 18-án Sinikka Sipilä,²⁴ az IFLA elnöke és Lyon város polgármestere aláírásukkal bocsátották útjára deklarációjukat,²⁵ melynek célja, hogy az ENSZ a 2015-öt követő fejlesztési időszakban is vegye figyelembe: az információhoz való hozzáférés a fenntartható fejlődés alapfeltétele a demokratikus államokban. Donna Scheeder,²⁶ az IFLA leendő elnöke 2015. február 19-én lehetőséget kapott, hogy bemutassa az IFLA dokumentumot az ENSZ közgyűlése előtt. Barátné Hajdu Ágnes beszámolójában²⁷ így foglalja össze a felszólalást: „... a megnövekedett információs igények kielégítésében elsősorban az olyan információközvetítő intézmények, mint a könyvtárak, játszhatnak/játszanak jelentős szerepet. A könyvtárak segítenek megvalósítani az ENSZ tagállamai által 2015 januárjában New Yorkban meghatározott új programját, a Fenntartható Fejlődési Célokat (Sustainable Development Goals, SDG). Ezek a célok várhatóan 2015 szeptemberétől lépnek az eddig ismert Millenniumi Fejlesztési Célok (Millennium Development Goals, MDGs) helyébe. ... Donna Scheeder érvekkel támasztotta alá, hogy az információhoz való szabad hozzáférés egy olyan közös alapelve, mely szükségszerűen átszövi valamennyi kitűzött célkitűzést és feladatot. A Lyoni nyilatkozat deklarálja, hogy a megnövekedett információ-felhasználás megalapozza és fejleszti az információs műveltséget, mely egyik nélkülözhetetlen alappillére a fenntartható fejlődésnek. Ezzel a 2015 szeptemberében induló Sustainable Development Goals-nak is az egyik legfontosabb támasza lehet. A nyilatkozatot mára ötszáznál több könyvtáros egyesület, könyvtár és más információs szervezet írta alá, köztük a Magyar Könyvtárosok Egyesülete is. Donna Scheeder rámutatott az információs szegénység és hiány veszélyeire. A leendő elnök asszony emlékeztette a képviselőket, hogy bár nagy figyelmet szentelnek a szegénység különböző megnyilvánulási formáira, fajtáira, mégsem említették eddig az információs szegénységből eredő hátrányokat, annak ellenére, hogy információ és tudás megkerülhetetlen alapfeltétele a fenntartható fejlődésnek. Az információhoz való hozzáférés nélkül az embereknek pont az az eszköz, esély hiányzik, amely jobbra teheti az életüket. A hozzáférés lehetőségeinek növekedésével elősegítjük a teljesítmények emelkedését és a kitűzött célok megvalósítását az érintett valamennyi terület tekintetében, beleértve az egészségügyet, az oktatást, az átláthatóságot, valamint a felelősségre vonhatóságot. ... A világszerte több mint 320.000 közkönyvtár, az iskolai és tudományos könyvtárak százazrei ott állnak és készek segíteni ebben a folyamatban. A könyvtárosok, akik jártas és képzett információs szakemberek, fontos és megbízható partnerei az embereknek, így az ENSZ-nek is, abban, hogy

²⁴ Sinikka Sipilä: <http://www.ifla.org/past-presidents/sinikka-sipila> (2016. október 25.)

²⁵ The Lyon Declaration: <http://www.lyondeclaration.org> (2016. október 25.)

²⁶ Donna Scheeder: <http://www.ifla.org/president> (2016. október 25.)

²⁷ IFLA takes Lyon Declaration to the UN, 23 February 2015: <http://www.ifla.org/node/9427> (2016. október 25.)

*növeljék az információ hozzáférés esélyeit és gyarapítsák az információs műveltség kompetenciáit, és ezzel jobbá tegyék a lakosok életét.*²⁸

Az ENSZ és az IFLA a fenntartható fejlődésért

A nemzetközi fejlesztés előmozdítása az ENSZ alapítástól érvényes küldetése. A 2000–2015 közötti időszakra elfogadott *Millenniumi Fejlesztési Program*²⁹ célja a szegénység és az éhezés mérséklése volt, de már az 1992-től érvényes *Feladatok a 21. századra* elnevezésű ENSZ-projekt a fenntartható fejlődés megteremtésében látta a sokasodó környezeti problémák kezelését. A két koncepció együttesét a *Világunk Átalakítása: a Fenntartható Fejlődés 2030-ig Program* (továbbiakban: *Világunk 2030-ig Program* vagy *ENSZ 2030-as Keretrendszer*)³⁰ teremtette meg, mely általános érvényű, egyetemes célrendszert foglal magában, de kiemelten kezeli a fejlődő országok támogatását a 2. ábrán olvasható prioritásokkal.³¹

2. ábra. Az ENSZ által meghatározott fenntartható fejlődési célok 2030-ig³²

²⁸ Barátné Hajdu Ágnes: A Lyoni nyilatkozat az ENSZ előtt. = Könyvtárvilág, 3. évf. 2015. 2. sz. <http://mke.info.hu/konyvtarvilag/2015/05/ifla-a-lyoni-nyilatkozat-az-ensz-elott/2133> (2016. október 25.)

²⁹ United Nations. Millennium Development Goals: <http://www.un.org/millenniumgoals> (2016. október 25.)

³⁰ United Nations. A/RES/70/1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015. 70/1.: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E; és United Nations Sustainable Development: <https://sustainabledevelopment.un.org> (2016. október 25.)

³¹ Részletesen ld.: Faragó Tibor: A fenntartható fejlődés új ENSZ-programja. 2015. szeptember 25. 9 p. <http://www.menszt.hu/content/download/3185/12907/file/SDGsFarag%C3%B3Tibor.pdf>; és Magyar ENSZ Társaság Fenntartható fejlődési célok: http://www.menszt.hu/tudnivalok_az_egyesult_nemzetek_szervezeterol/fenntarthato_fejlodesi_celok (2016. október 25.)

³² Forrás: http://www.menszt.hu/content/download/3233/13031/file/SDGs_HU_final_UNIS.jpg (2016. október 25.)

A Lyoni deklaráció után az IFLA – mint a kidolgozásba bevont érdekelt fél – üdvözölte a Világunk 2030-ig Program 2015. szeptember 25-i elfogadását az ENSZ New Yorkban tartott csúcstalálkozóján. Ezt követően viharos gyorsasággal – korábbi segédletét³³ aktualizálva – 2015 októberében közzétette a *Könyvtárak a Világunk 2030-ig Program megvalósításában* című útmutatóját,³⁴ melynek felépítése:

1. Az ENSZ 2030-as Keretrendszerének és az IFLA állásfoglalásának megértése.
2. Az ENSZ 2030-as Keretrendszere jövőbeni nemzeti szintű végrehajtásának megértése.
3. A döntéshozókkal való találkozók megszervezése.
4. Az ENSZ 2030-as Keretrendszer és a Fenntartható Fejlődési Célok megvalósításának figyelemmel kísérése.
5. A könyvtárhasználók tájékoztatása a Fenntartható Fejlődési Célokról.
 1. függelék: Mintalevél: Könyvtáros egyesületek kapcsolatba lépése politikai döntéshozókkal.
 2. függelék: Tájékoztató (handout): A könyvtárak és az információhoz való hozzáférés jelentősen hozzájárul a nemzeti fejlődéshez.
 3. függelék: A könyvtárak miként tudnak megfelelni a 17 Fenntartható Fejlődési Célnak.
 4. függelék: Javaslatok az indikátorokkal kapcsolatban.

Az alábbiakban rendhagyó módon néhány – megítélésünk szerint – kiemelt megállapítást idézünk a szakértői anyagból:

„...a Fenntartható Fejlődési Célok (Sustainable Development Goals, SDGs) univerzálisak, minden ország maga felelős a nemzeti szintű stratégiájának kidolgozásáért és végrehajtásáért a célok elérése érdekében...”

„A könyvtárak kulcsfontosságú intézmények a célok eléréséhez.”

„Ha az információhoz és a könyvtárakhoz való hozzáférést a nemzeti fejlesztési tervek nem tartalmazzák, az több mint egy elszalasztott lehetőség. Előfordulhat, hogy a kormányok figyelmen kívül hagyják a könyvtárakat, és más szervezeteket bíznak meg a nyílt hozzáférés, az információk és a használatukhoz kellő készségek biztosításával, vagy egyáltalán nem ismerik fel a nyílt hozzáférés szükségességét. Ennek az eszközkészletnek a segítségével demonstrálni tudja majd a könyvtárak szerepének fontosságát az egészségügyi, oktatási, gazdasági és kulturális célok elérésében, és

³³ Toolkit: Libraries and the post-2015 development agenda. January 2015. Second version. 28 p. <http://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/ifla-post-2015-a2i-libraries-toolkit-v2.pdf> (2016. október 25.)

³⁴ Libraries and implementation of the UN 2030 Agenda. October 2015. First version. 19 p. <http://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/libraries-un-2030-agenda-toolkit.pdf> (2016. október 25.)

képes lesz a kormány felé jelezni, hogy a magas színvonalú könyvtári programokhoz és szolgáltatásokhoz elengedhetetlen a megfelelő források rendelkezésre bocsátása.”

„A tudástársadalom többet jelent az internet-hozzáférésnél.”

„Világszerte 320.000 közkönyvtár és több mint egymillió országgyűlési, nemzeti, egyetemi, kutatóintézeti, iskolai, tudományos és szakkönyvtár biztosítja, hogy az információ és a használatához kellő készségek mindenki számára elérhetőek legyenek, és ezáltal kritikus fontosságú intézménnyé váltak a digitális korban is. A könyvtárak az információs és kommunikációs technológiák infrastruktúráját szolgáltatják, segítik az embereket az információ eredményes használatához szükséges képesség kifejlesztésében, és megőrzik az információt, hogy az a jövő generációi számára is hozzáférhető legyen. Helyi intézmények régóta fennálló, megbízható hálózatát kínálják, amely hatékonyan el tudja érni a lakosság bármely részét.”

„A könyvtárak szolgáltatásai a következőkkel járulnak hozzá a Fenntartható Fejlődési Célok teljesebb megvalósulásához:

a) Az általános műveltség, azon belül a média- és információs műveltség, valamint a digitális műveltség támogatása;

b) az információhoz való hozzáférés hiányosságainak megszüntetése, valamint a kormány, a civil társadalom és az üzleti szféra segítése a helyi információs igények mélyebb megértésében;

c) a kormány programjai és szolgáltatásai számára kézbesítő csatornák hálózatának biztosítása;

d) a digitális befogadás előmozdítása az információs és kommunikációs technológiákhoz való hozzáféréssel, és az emberek új digitális készségeinek kifejlesztésében elkötelezett munkatársakkal;

e) a tudományos közösség szolgálása, annak központi szerveként;

f) a világ kultúrájának és örökségének megőrzése és hozzáférhetővé tétele.”

„A könyvtárak bevált, költséghatékony partnerek a fejlesztési prioritások előmozdításában.”

A világ különböző országaiból származó, minden egyes célhoz konkrét, meggyőző gyakorlati példákat felvonultató *Hozzáférés és lehetőség mindenkinek. Hogyan járulnak hozzá a könyvtárak a Világunk 2030-ig Programhoz* című színes brosúra (3. ábra),³⁵ valamint mellette egy kétoldalas rövid ismertető³⁶ a könyvtárak

³⁵ Access and opportunity for all. How libraries contribute to the United Nations 2030 Agenda <http://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/access-and-opportunity-for-all.pdf> (2016. október 25.)

³⁶ Libraries can drive progress across the entire UN 2030 Agenda <http://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/sdgs-insert.pdf> (2016. október 25.)

fenntartható fejlődés megteremtésében vállalt valódi, mindennapokban betöltött szerepét mutatja be:

1. cél – A szegénység felszámolása
 - a) Az információkhoz és a forrásokhoz való nyílt hozzáférés, amely lehetőséget ad az embereknek az életminőségük javítására.
 - b) Képzés az oktatáshoz és a munkavállaláshoz szükséges új készségek kialakításához.
 - c) Információ a kormányok, a civil társadalom és az üzleti szféra döntéshozatalának támogatására a szegénység elleni küzdelemben.
2. cél – Az éhezés megszüntetése
 - a) Mezőgazdasági kutatás és adatok a termények produktívabbá és fenntarthatóbbá tételéről.
 - b) Online forrásokhoz való nyílt hozzáférés biztosítása a gazdálkodók számára (pl. a helyi piac árai, időjárás-jelentések, új eszközök).
3. cél – Egészség és jólét
 - a) Az egészségügyi intézmények könyvtáraiban elérhető kutatások, melyek támogatják az oktatást és fejlesztik az orvosi gyakorlatokat.
 - b) Nyílt hozzáférés egészségügyi és wellness információkhoz a közkönyvtárakban, amely segíti az egyének és a családok egészségmegőrzését.
4. cél – Minőségi oktatás
 - a) Elkötelezett munkatársak, akik támogatják a korai írni-olvasni tudást és az élethosszig tartó tanulást.
 - b) A diákok információhoz és kutatásokhoz való hozzáférése világszinten.
 - c) Befogadó helyek, ahol nem akadályozzák költségek az új ismeretek és képességek elsajátítását.
5. cél – Nemek közötti egyenlőség
 - a) Biztonságos és barátságos találkozóhelyek.
 - b) Programok és szolgáltatások a nők és lányok igényeire szabva (pl. jog és egészség).
 - c) Olyan információkhoz, valamint információs és kommunikációs technológiákhoz való hozzáférés, amelyek segítik a nők üzleti készségeinek kialakítását.
6. cél – Tiszta víz és alapvető köztisztaság
7. cél – Megfizethető és tiszta energia
 - a) Minőségi információkhoz és jó gyakorlatokhoz való hozzáférés, amely támogatja a helyi vízgazdálkodást és a csatornázási projekteket.
 - b) Szabad és megbízható hozzáférés az olvasáshoz, a tanuláshoz és a munkához szükséges villamos energiához, illetve fényhez.
8. cél – Tisztességes munka és gazdasági növekedés

- a) Információhoz és készségfejlesztő képzésekhez való hozzáférés, melyek az embereknek a jobb munkahely megtalálásához, megpályázásához és a helytálláshoz szükségesek.
9. cél – Ipar, innováció és infrastruktúra
- a) Köz- és szakkönyvtárak széleskörű infrastruktúrája képzett könyvtáros szakemberekkel.
- b) Barátságos és befogadó közösségi terek.
- c) Hozzáférés az információs és kommunikációs technológiához (pl. nagy sebességű internet, amely nem feltétlenül érhető el máshol).
10. cél – Egyenlőtlenségek csökkentése
- a) Semleges és barátságos terek, melyek a tanulást mindenki számára elérhetővé teszik, ideértve az olyan marginalizált csoportokat, mint a bevándorlók, a menekültek, a kisebbségek, az öslakosok és a fogyatékkal élő személyek.
- b) Egyenlő hozzáférés az információhoz, amely támogatja a társadalmi, politikai és gazdasági befogadást.
11. cél – Fenntartható városok és közösségek
- a) A kulturális befogadás és megértés támogatásának szentelt megbízható intézmények.
- b) A kulturális örökség dokumentálása és megőrzése a jövő generációi számára.
12. cél – Felelős fogyasztás és termelés
13. cél – Fellépés az éghajlatváltozás ellen
14. cél – Óceánok és tengerek védelme
15. cél – Szárazföldi ökoszisztémák védelme
- a) Anyagok megosztásának és kölcsönzésének fenntartható rendszere, amely csökkenti a hulladékmennyiséget.
- b) Történelmi feljegyzések a partok változásáról és a földhasználatról.
- c) Az éghajlat-változási politikához szükséges kutatások és adatok.
- d) Széleskörű hozzáférés az önkormányzatok és a nemzeti kormányok döntéshozatalának irányításához szükséges információkhoz az olyan témákban, mint a vadászat, a halászat, a földhasználat és a vízgazdálkodás.
16. cél – Béke, igazság és erős intézmények
- a) Nyílt hozzáférés a kormányzatról, a civil társadalomról és más intézményekről szóló információkhoz.
- b) Képzés az ilyen jellegű információk megértéséhez és felhasználásához szükséges készségek kifejlesztéséhez.
- c) Befogadó és politikailag semleges találkozási helyek.
17. cél – Partnerség a célok eléréséért
- a) Közösségeken alapuló intézmények globális hálózata, melyek elsődleges célja a helyi fejlesztési tervek támogatása.

3. ábra. Részlet az IFLA Access and opportunity for all. How libraries contribute to the United Nations 2030 Agenda című kiadványából³⁷

Hazai sodorvonalak

A kulturális ágazati irányítás által követendőnek tekintett utolsó önálló stratégiaként a *Portál Programnak* nevezett, 2008–2013 közötti időszakra szóló könyvtárfejlesztési koncepció³⁸ tanulmányozható. Ennek folytatásaként országosan iránymutató dokumentumot nem ismerünk.³⁹ Bár a szakajtóban találkozhatunk a 2014–2018 közötti szakasz előkészítésére vonatkozó utalással,⁴⁰ a szakmai ori-

³⁷ Forrás: <http://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/access-and-opportunity-for-all.pdf> (2016. október 25.)

³⁸ Koncepció a könyvtárfejlesztésről. Portál program – a könyvtárügy stratégiája 2008–2013. Budapest, 2007. december. 5 p. http://ki.oszk.hu/sites/ki.oszk.hu/files/dokumentumok/portal_miniszteri_elfogadott_1.rtf (2016. október 25.)

³⁹ A hiányra az egyes intézményi stratégiák is rávilágítanak, pl.: „Tekintettel arra, hogy nem készült el a 2014-től érvényes országos könyvtári stratégia, így ahhoz való igazodás nem lehetséges.” Forrás: A József Attila Megyei és Városi Könyvtár stratégiája 2015–2020. <http://www.jamk.hu/?q=hu/konyvtarunk/strategia> (2016. október 25.)

⁴⁰ Skaliczki Judit: Az új stratégia alapja egy új szakmapolitikai koncepció. A 2014–2018 közötti országos könyvtári stratégia előkészítéséhez. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 21. évf. 2012. 8. sz. 10–17. p. http://epa.oszk.hu/01300/01367/00204/pdf/EPA01367_3K_2012_08_10-17.pdf

entáció jellemzően *jogszabályok*,⁴¹ *nagyprojektek*⁴² és *pályázatok*⁴³ segítségével valósul meg napjainkban. Itt említhető meg a Minősített Könyvtár cím és a Könyvtári Minőség Díj⁴⁴ elnyerését katalizáló *Könyvtári Közös Értékelési Keretrendszer (KKÉK)*,⁴⁵ mely a minőségbiztosítás révén tölt be bizonyos stratégiai célokat. Az EMMI képviselői különféle szakmai rendezvényeken vázolják fel az ágazati prioritásokat,⁴⁶ és a képzőhelyek is bevonják a szakma neves képviselőit a trendek hallgatók számára történő naprakész azonosításába, gyakorlati alkalmazásába.⁴⁷ Az elkövetkezendő évek izgalmas, az egész hazai könyvtár hálózatra befolyással bíró kérdése nemzeti könyvtárunk, az Országos Széchényi Könyvtár hosszú távú fejlesztésének alakulása.⁴⁸

⁴¹ Pl.: 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről; 30/2014. (IV. 10.) EMMI rendelet az országos múzeum, az országos szakmúzeum, a nemzeti könyvtár, az országos szakkönyvtár és az állami egyetem könyvtárának kiemelt feladatairól; 1486/2015. (VII. 21.) Korm. határozat a Digitális Nemzet Fejlesztési Program megvalósításával kapcsolatos aktuális feladatokról, valamint egyes kapcsolódó kormányhatározatok módosításáról.

⁴² Pl.: Elektronikus Dokumentumküldés Országos Rendszere, Adatbázisa és Dokumentumtára – ELDORADO: <https://eldorado.oszk.hu> (2016. október 25.)

⁴³ Pl.: EFOP-1.3.1-15 Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás <https://www.palyazat.gov.hu/efop-131-15-cselekv-kzssgek-aktv-kzssgi-szerepvallals>; és EFOP-3.3.3-VEKOP/16 Országos múzeumi és könyvtári központi fejlesztés <https://www.palyazat.gov.hu/efop-333-vekop-16-orszgos-mzeumi-s-knyvtari-kzponti-fejlesztzs> (2016. október 25.)

⁴⁴ 12/2010. (III. 11.) OKM rendelet a Minősített Könyvtár cím és a Könyvtári Minőségi Díj adományozásáról http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1000012.OKM; és OSZK Könyvtári Intézet. Pályázat a Minősített Könyvtár címre és a Könyvtári Minőségi Díjra: <http://ki.oszk.hu/content/p-ly-zat-min-s-tett-k-nyvt-r-c-mre-s-k-nyvt-ri-min-s-gi-d-jra> (2016. október 25.)

⁴⁵ EMMI. Könyvtári Közös Értékelési Keretrendszer. A könyvtári önértékelés szakmai szempontjai. Budapest, 2010. 39 p. <http://www.kormany.hu/download/c/8d/50000/K%C3%B6nyvt%C3%A1ri%20K%C3%B6z%C3%B6s%20C%C3%89rt%C3%A9kel%C3%A9si%20Keretrendszer.doc> (2016. október 25.)

⁴⁶ Erre jó alkalmat adnak az MKE éves vándorgyűlései, két példa: Sörény Edina: A könyvtári stratégia céljai 2014–2020. Előadás 2013. július 18-án Egerben, az MKE 45. vándorgyűlésének Stratégia előtt című kispulnaris ülésén http://mke.info.hu/konyvtarvilag/files/2013/08/A-k%C3%B6nyvt%C3%A1ri-strat%C3%A9gia-c%C3%A9ljai-2014-2020_Soreny-Edina.pdf; és Sepsey Tamásné Vigh Annamária köszöntője 2016. július 7-én, az MKE 48. vándorgyűlésének nyitó plenaris ülésén Veszprémben. <http://vandorgyules.ekmk.hu/index.php/program/programok> (2016. október 25.)

⁴⁷ Az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézetének kezdeményezéseit ismerteti: Kiszl Péter: Tudományos örökség és gyorsuló fejlődés – könyvtárosképzés az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. = Könyvtári Figyelő. 25. évf. 2015. 4. sz. 443–462. p. <http://ki.oszk.hu/kf/2016/01/tudomanyos-orokseg-es-gyorsulo-fejlodes-%E2%80%93-konyvtaroskepzes-az-eotvos-lorand-tudomanyegyetemen>; és uő: Generációk találkozása: kérdések és válaszok napjaink könyvtárügyéről. = Könyvtári Levelező/lap, 28. évf. 2016. 8. sz. 7–13. p. <http://kll.org.hu/cikk/xxviii/08-4/generaciok-talalkozasa-kerdesek-es-valaszok-napjaink-konyvtarugyerol>

⁴⁸ 1316/2016. (VII. 1.) Korm. határozat az Országos Széchényi Könyvtár hosszú távú stratégiájának megvalósításából adódó feladatokról http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=196279.324032; és 1387/2016. (VII. 21.) Korm. határozat az Országos Széchényi Könyvtár fejlesztésével összefüggő feladatokról http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=196596.324873 (2016. október 25.)

A szakmai szervezetek is igyekeznek rendezvények szervezésével, nemzetközi szakértői anyagok magyar nyelvű közzétételével, hazai és külföldi grémiumokban történő szerepvállalással előmozdítani a jövő tervezését és a lobbitevékenységet. Az MKE 2016. november 9. és 22. napjára tervezett *Fejlesztés, fenntarthatóság, esély az IFLA trendek és a Lyoni deklaráció tükrében* című, hiánypótló konferenciája keretében az említett dokumentumokban megfogalmazottakra adható magyar válaszokról, megoldásokról és eredményekről lesz szó.⁴⁹ Az MKE aktív közreműködője a *Public Libraries 2020 (PL2020)* EU-s kezdeményezésnek,⁵⁰ a magyar adatok infografikán olvashatók és hasonlíthatók össze az európai mezőnnyel.⁵¹ Az MKE, valamint az Informatikai és Könyvtári Szövetség (IKSZ) által delegált tagokból 2014-ben alakult meg a könyvtáros életpályamodell munkacsoport,⁵² az IKSZ pedig alapító tagja az EMMI-kezdeményezésű Kulturális Alapellátási Kerekasztalának.⁵³

Intézményi szinten példamutató a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (FSZEK) 2014–2020 közötti időszakra vonatkozó *Informálni, integrálni, inspirálni* motívójú stratégiai terve,⁵⁴ melyhez szakmai rendezvény(sorozat) is társul.⁵⁵ Ugyanígy meg kell említenünk az ELTE Egyetemi Könyvtár 2016-ban immár ötödik részéhez érkezett *Hagyományok és kihívások* szakmai napját,⁵⁶ melynek keretében

⁴⁹ Fejlesztés, fenntarthatóság, esély az IFLA trendek és a Lyoni deklaráció tükrében – szakmai konferencia – 2016. november 9. és 22. <http://mke.info.hu/blog/2016/09/fejlesztes-fenntarthatosag-esely-az-ifla-trendek-es-a-lyoni-deklaracio-tukreben-szakmai-konferencia-2016-november-9-es-23> (2016. október 25.)

⁵⁰ Public Libraries 2020: <http://www.publiclibraries2020.eu> (2016. október 25.)

⁵¹ Public Libraries 2020 Library factsheets per country: <http://www.publiclibraries2020.eu/content/country-factsheets> (2016. október 25.). Vö. az amerikai trendekkel: Barton Dávid – Kiszl Péter: Könyvtári infografikák – tényképek a tengerentúlról. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás. 62. évf. 2015. 9. sz. 314–332. p. http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=6083&issue_id=573

⁵² Barátné Hajdu Ágnes: Könyvtáros életpályá, tudatos karrierépítés. = Valóságos könyvtár – könyvtári valóság II.: Konferenciaprogram az előadások tartalmi összefoglalóival. Szerk. Boda Gáborné Köntös Nelli – Kiszl Péter. Budapest, ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet. 2015. 10. p. http://lis.elte.hu/KONYVTAR/pdf/2015_Vkkv2_absztraktkotet.pdf; és EMMI. Új kihívások előtt a könyvtári szakma. 2014. november 26. <http://www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma/kulturaert-felelos-allamtitkarsag/hirek/uj-kihivasok-elott-a-konyvtari-szakma> (2016. október 25.)

⁵³ EMMI. Megalakult a Kulturális Alapellátás Kerekasztala. 2014. szeptember 30. <http://www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma/hirek/megalakult-a-kulturalis-alapellatas-kerekasztala> (2016. október 25.)

⁵⁴ Informálni, integrálni, inspirálni. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár stratégiai terve 2014–2020. 2014. december. 1. 46 p. http://www.fszek.hu/?tPath=/view/&documentview_type=save&documentview_site=4607&documentview_id=17546 (2016. október 25.)

⁵⁵ Informálni, integrálni, inspirálni – közkönyvtárak a XXI. században: http://www.fszek.hu/?article_hid=31467 (2016. október 25.)

⁵⁶ Hagyományok és kihívások V. – Országos könyvtárszakmai rendezvény az Egyetemi Könyvtárban: <https://konyvtar.elte.hu/hu/cikk/hagyomanyok-es-kihivasok-v-orzagos-konyvtarszakmai-rendezveny-az-egyetemi-konyvtarban> (2016. október 25.)

jelen közlemény alapjául szolgáló előadás is elhangzott. Többkörös egyeztetés után elfogadásra vár az ELTE Egyetemi Könyvtári Szolgálat (EKSZ) stratégiája, az ELTE Egyetemi Könyvtára – bevált nemzetközi gyakorlatokat követve – az Egyetemi Könyvtárért Alapítvány⁵⁷ segítségével szervezi külső források bevonására irányuló, átfogó támogatói programját.⁵⁸

A képzés folyamatos korszerűsítése, az országos szakmai álláspontok kialakítása, illetve az intézményi vélemények egységesítése érdekében a Debreceni Egyetem, az Eötvös Loránd Tudományegyetem, az Eszterházy Károly Főiskola, a Nyugat-magyarországi Egyetem, a Pécsi Tudományegyetem, a Szegedi Tudományegyetem, valamint az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma, az Informatikai és Könyvtári Szövetség, illetve a Magyar Könyvtárosok Egyesülete képviselői 2015. március 24-én az ELTE BTK-n tartott ülésükön megalapították a Könyvtár- és Információtudományi Képzések Kollégiumát (KIKK).⁵⁹ Az oktatásfejlesztési grémium példaértékű munkájával – e tanulmányban is tárgyalt nemzetközi szakmai programok adaptálásával – készültek el az informatikus könyvtáros alapszak és a könyvtártudomány mesterszak *képzési és kimeneti követelményei (KKK)*.⁶⁰

Az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézete 2013 novemberében indította el *Valóságos könyvtár – könyvtári valóság* című kétévente, a Magyar Tudomány Ünnepe keretében látogatható immár kétnapos, nemzetközi konferenciáját, ahol ugyancsak lehetőség nyílik a külföldi és hazai trendek, valamint stratégiai célok tárgyalására.⁶¹ A 2015-ös ülés félszáz előadója közül néhányat kiemelni. Vendégünk volt többek között Silvia Stasselová, a Szlovák Könyvtárak és Könyvtárosok Egyesülete elnöke, a pozsonyi Egyetemi Könyvtár főigazgatója, aki a modern könyvtárépítészetről tartott előadást, de gazdag könyvtárhasználói tapasztalatairól számolt be külföldi kitekintéssel Frank Tibor

⁵⁷ Egyetemi Könyvtárért Alapítvány: <https://konyvtar.elte.hu/egyetemi-konyvtarert-alapitvany> (2016. október 25.)

⁵⁸ Bővebben ld.: Kiszl Péter: Alapítvány a könyvtárért: közgyűjteményi forrásteremtés civil eszközökkel. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás. 62. évf. 2015. 6. sz. 223–245. p. http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=6064&issue_id=571; és uő: Külső források bevonása az Eötvös Loránd Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárában. = Hagyományok és kihívások. Szerk. Knapp Éva – Vajda Zsuzsanna. Budapest, ELTE Egyetemi Könyvtár. 2014. 9–20. p.

⁵⁹ Bővebben l. Kiszl Péter: Az informatikus könyvtáros alap- és mesterszak aktualitásairól a Könyvtár- és Információtudományi Képzések Kollégiuma megalakulásának tükrében. = Könyvtári Levelező/lap, 27. évf. 2015. 7. sz. 3–12. p.; és uő: Újratervezés a könyvtárosképzésben. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás. 62. évf. 2015. 11–12. sz. 399–414. p. http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=6126&issue_id=575 (2016. október 25.)

⁶⁰ 18/2016. (VIII. 5.) EMMI rendelet a felsőoktatási szakképzések, az alap- és mesterképzések képzési és kimeneti követelményeiről, valamint a tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló 8/2013. (I. 30.) EMMI rendelet módosításáról. http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=196922.325525 (2016. október 25.)

⁶¹ ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet. Valóságos könyvtár – könyvtári valóság konferencia: <http://lis.elte.hu/vkkv> (2016. október 25.)

történész, akadémikus, és Déri Balázs klasszika-filológus tanszékvezető professzor, valamint természetesen a stratégiai tervezés is napirendre került Fodor Péter, a FSZEK főigazgatója prezentálásában.⁶²

Fejlődés és felelősség

Stratégiai körképünk is egyértelműen bizonyítja, hogy a könyvtár évezredek kultúrák közvetítője, klasszikus szerepe a 21. századra jelentősen kiegészül: napjainkban *multifunkciós* intézményről beszélhetünk, mely komplex szolgáltatásokkal áll használói rendelkezésére. A könyvtár segít a társadalmi különbségek mérséklésében, bárki használhatja a brókertől a fedél nélkülig. A könyvtárban lehet internetezni, segítséget kérni az adóbevallás kitöltésében, vagy a könyvesboltban árult, frissen megjelent regényt ingyenesen kikölcsönözni, akár egy jó szót kapni. A világon, az Európai Unióban és hazánkban is a *legnagyobb kulturális intézményrendszer* a könyvtári hálózat, amely nyitott, mindenki számára szabadon hozzáférhető. Ha ehhez hozzávesszük a felsőoktatási könyvtárak kiemelt feladataként a jövő generációjának, a leendő tudós- és tanárnemzedéknek, a kutatás-fejlesztés letéteményeseinek a szolgálatát, akkor minden eddigi korszaknál jelentősebb *szakmai felelősségünkhöz* nem fér kétség.⁶³

Rezümé

A tanulmány a könyvtárak 21. századi – jelentősen kibővült – funkciórendszerét, társadalomban betöltött aktív közösségi szerepét elemzi, és felhívja a figyelmet a környezeti tényezők folyamatos változására, a prognózisok jelentőségére az ezekből származtatható új igények proaktív kiszolgálásában. A könyvtári hálózatra vonatkozó stratégiai tervezés sarokpontjainak kijelölését követően – a magyarországi adaptálás előmozdítását szorgalmazva – nemzetközi helyzetképet vázol fel az IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions = Könyvtári Egyesületek és Szervezetek Nemzetközi Szövetsége) fejlesztési törekvéseinek és vonatkozó programjainak bemutatásával. A közlemény az IFLA 2013-ban megjelent trendjelentéséből (IFLA Trend Report), majd annak aktualizálásából (IFLA Trend Report 2016 Update) kiindulva tárgyalja a Lyoni nyilatkozatot (The Lyon Declaration), valamint az IFLA 2016–2021 közötti stratégiai tervét (IFLA Strategic Plan 2016–2021). Súlyponti elemnek az IFLA Fenntartható Fejlődési Célok (Sustainable Development Goals, SDGs) megvalósításában vállalt – az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ, United Nations = UN) Világunk 2030-ig Keretrendszerére (Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development) épülő – komplex

⁶² ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet Valóságos könyvtár – könyvtári valóság II. konferencia programja absztraktokkal és prezentációkkal: <http://lis.elte.hu/vkkv/VKKV2>; és Boda Gáborné Köntös Nelli – Kiszl Péter szerk.: i. m.

⁶³ Az IFLA Trend Report címe is erre utal: Riding the Waves or Caught in the Tide? Navigating the Evolving Information Environment 16 p. http://trends.ifla.org/files/trends/assets/insights-from-the-ifla-trend-report_v3.pdf (2016. október 25.)

cselekvési tervét, illetve az ehhez kapcsolódó gazdag dokumentációs háttérét (útmutatók, segédletek) tekinti, de a magyarországi könyvtári irányvonalak és tendenciák érzékeltségének is teret enged.

IFLA's Strategic Objectives – Hungarian and International Library Parallels

This study analyses the – significantly expanded – functions of libraries in the 21st century and their active community role in society, and draws attention to the continuous changes of environmental factors in proactive serving of the new demands derived from them. After appointing the corners of the strategic planning carried out for the library network based on prognoses, it outlines the international situation by introducing the development efforts and programs of IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions), promoting the Hungarian adaptation. The study discusses the Lyon Declaration and the IFLA Strategic Plan 2016-2021 on the basis of the IFLA Trend Report 2013 and its update, the IFLA Trend Report 2016. It considers the IFLA's complex action plan – built on the UN Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development – for implementing the Sustainable Development Goals (SDGs) and the related rich documentation background (manuals, toolkits) as the crucial elements; however it leaves scope for the introduction of the Hungarian library trends and tendencies as well.

KISZL PÉTER
intézetigazgató
ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Könyvtár- és Információtudományi Intézet
ORCID: 0000-0003-2992-295X